

Ландшафтний природний
парк «Екопарк Осокорки»

ОСОКОРКИ

Екопарк

В межах нашої столиці – великого мегаполісу - у південній частині лівобережного Києва зберігся унікальний природний комплекс.

Він поєднує в собі 6 типів оселищ: водойми, заплавні луки, болота, чагарникові та лісові комплекси, а також розташовані впритул до сусідніх житлових масивів ділянки, які зазнали найбільшого антропогенного впливу.

У Києві вся ця територія вже давно відома під назвою «Екопарк Осокорки»

Містяни розглядають її, як залишки унікальної природної і історичної спадщини, яка колись простягалася вздовж всього лівого берега Дніпра від гирла Десни і йшла далеко на південь, за межі сучасного Києва.

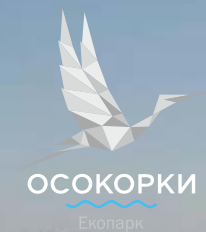
оз. Небреж

Міський парк

оз. Тягле

Територія з природоохоронним статусом

Загальний вигляд території та оточення

ОСОКОРКИ
Екопарк

Екопарк Осокорки - унікальний природний ресурс

ОСОКОРКИ
Ekopark

Природоохоронний статус

Заплавні луки мають особливий природоохоронний статус – підпадають під пріоритетний захист відповідно до Директив ЄС*, які є обов'язковими і для України.

Унікальні ландшафти формувалися сотнями років. Їх не можливо відтворити штучно.

Багатий рослинний і тваринний світ, який ще дивом зберігся поруч з великим містом.

Територія потребує відокремлення з особливим статусом охорони і рекомендована науковцями для включення в Смарагдову мережу**

З березня 2021 року євроінтеграційний комітет Верховної Ради України одноголосно підтримав законопроект 4461 «Про території смарагдової мережі»

*Директива № 92/43/ЄС про збереження природного середовища існування, дикої флори та фауни, зі змінами і доповненнями, внесеними Директивами 97/62/ЄС, 2006/105/ЄС та Регламентом (ЄС) 2003/1882

**Метою створення Смарагдової мережі (Emerald Network) Європи є збереження природної фауни, флори та оселищ. Смарагдова мережа має переважно ті самі основи формування, що й NATURA 2000, але діє за межами Європейського Союзу, розвиваючи загальноєвропейський підхід щодо охорони типів природних оселищ.

Територія Екопарку Осокорки підпадає під дію низки міжнародних конвенцій, підписаних і ратифікованих Україною, а саме:

ETS No.176 – Європейська ландшафтна конвенція - Флоренція, 20.10.2000 – Набрала чинності 01.03.2004 (Поправка CETS No.219 Страсбург, 15.06.2016) – Рада Європи

ETS No.104 - Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі - Берн, 19.09.1979 – Набрала чинності 01.06.1982 – Рада Європи

Угода про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів – Гаага 16.06.1995 - Набрала чинності 01.11.1999 AEWA – під егідою Конвенції ООН про збереження мігруючих видів диких тварин

Рамсарська конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів - Рамсар 02.02.1971 – Набула чинності 21.12.1975

Угода про збереження кажанів у Європі - Бонн, 23.06.1979 – Набула чинності 01.11.1983

Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин (CMS)- Бонн, 23.06.1979 - Набула чинності 01.11.1983

Водно-болотні угіддя представляють глобальний інтерес з огляду на їхню провідну роль у формуванні шляхів міграції птахів.

За результатами інвентаризації оселищ, яка була проведена у 2020 р. науковцями Національної академії наук України, на території Екопарку Осокорки можна відокремити:

13 типів «Смарагдових оселищ» з додатку 1 Резолюції 4 до Бернської Конвенції,

7 оселищ з додатку 1 Оселищної Директиви ЄС.

Заплавні луки є особливим видом екосистем, які формувалися протягом багатьох століть і вирізняються унікальним біорізноманіттям та багатим рослинним і тваринним світом.

Лише один гектар водно-болотних угідь надає екосистемних послуг на 2673 долари, або 66 825 грн на рік.

*На фото: Заплавні луки на Осокорках

Ці території є домівкою для десятків червонокнижних видів рослин, тварин і птахів.

Занесені до Червоної Книги України: Рідкісні та зникаючі види болотяних рослин, зокрема квітів:

4 види, серед них – сальвінія плаваюча, водяний горіх, півник сибірський, орхідея – пальчатокорінник мясочервоний.

Також до Червоної книги України занесені представники тваринного світу:

1. Дозорець-імператор (*Anax imperator* Leach).
2. Сфекс рудуватий (*Sphex funerarius* Gussakovskij).
3. Джміль яскравий (*Bombus pomorum*).
4. Вусач мускусний (*Aromia moschata*).
5. П'явка медична (*Hirudo medicinalis*).
6. Кулька кісточка (*Sphaerium nucleus*).
7. Тритон гребінчастий (*Triturus cristatus*).

В охоронні списки **Бернської конвенції** входять ящірка прудка, вуж звичайний, кумка червоночеревна, п'явка медична, вусач мускусний, болотна черепаха європейська, заєць сірий і ласка.

Види рослин, що підлягають особливій охороні на території м. Києва та його зеленої зони: латання біле, півники болотні, тирлич звичайний, перстач білий, глечики жовті тощо.

Проектований Екопарк Осокорки має особливе значення під час зимівлі для десятків тисяч перелітних птахів, адже розташований уздовж Дніпровського екологічного коридору.

**Близько 170 видів
птахів можна
побачити на
осокорківських
заплавах**

На фото: Рибалочка
(Alcedo atthis),
Осокорки, червень 2006

- 15** з них занесені до Червоних списків і перебувають під захистом міжнародних та державних актів про охорону природи.
- 1** вид занесений до **Червоного списку Міжнародного союзу охорони природи (МСОП)** – (деркач *Crex crex*).
- 3** види занесені до **Європейського Червоного списку** (чернь морська, куріпка сіра, чайка).
- 4** види занесені до **Червоного списку м. Києва** (бугайчик, деркач, крячок білокрилий та рибалочка).
- 35** видів птахів занесені до **Резолюції 6 Бернської конвенції**

*Інформація надана фахівцями орнітологами, які ведуть багаторічні спостереження на цій території, а також вченими Національної академії наук України, які у 2020 році досліджували водойми і прибережні території Екопарку.

Гоголь (*Bucephala clangula*)

Журавель сирій
(*Grus communis*)

Орлан-білохвіст
(*Haliaeetus albicilla*)

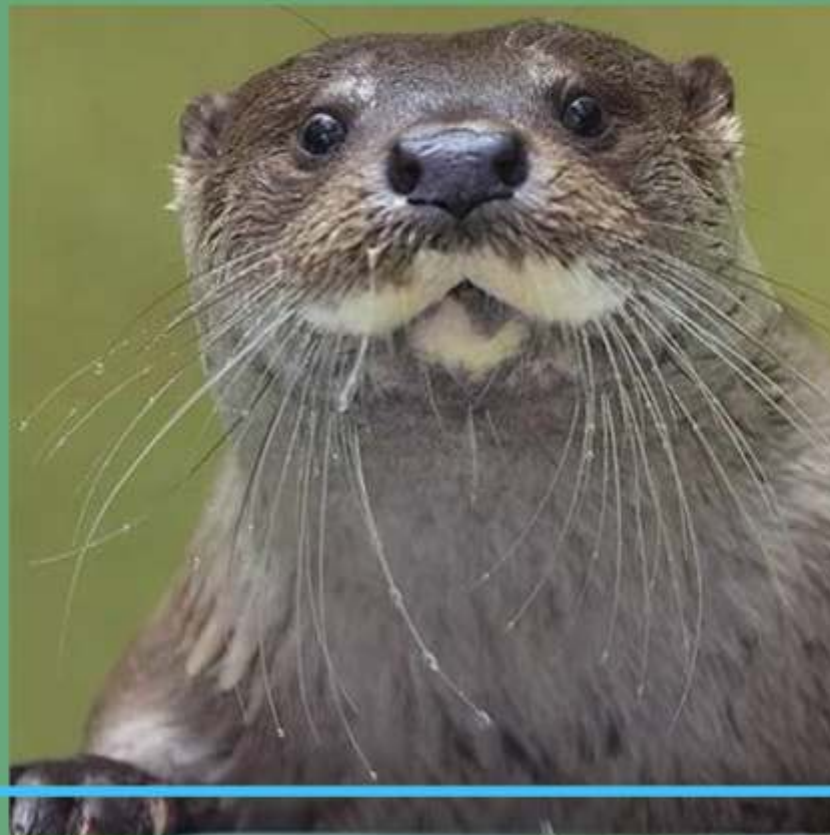

Кулик-сорока
(*Haematopus ostralegus*)

21 вид птахів занесено до **Червоної книги України**: Сорокопуд сирій (*Lanius excubitor*); Голуб-синяк (*Columba oenas*); Крячок малий (*Sterna albifrons*); Грицик великий (*Limosa limosa*); Кульон великий (*Numenius arquata*); Баранець великий (*Gallinago media*); Кулик-сорока (*Haematopus ostralegus*); Кулик-довгоніг (*Himantopus himantopus*); Журавель сирій (*Grus grus*); Орлан-білохвіст (*Haliaeetus albicilla*); Змієїд (*Circaetus gallicus*); Лунь лучний (*Circus pygargus*); Лунь степовий (*Circus macrourus*); Лунь польовий (*Circus cyaneus*); Шуліка чорний (*Milvus migrans*); Скопа (*Pandion haliaetus*); Крех середній (*Mergus serrator*); Гоголь (*Bucephala clangula*); Нерозень (*Anas strepera*); Лелека чорний (*Ciconia nigra*); Пірникоза сірощока (*Podiceps grisegena*).

ОСОКОРКИ
Екопарк

Місто Київ має можливість отримати статус Ramsar-міста за умови збереження водно-болотних угідь, найбільша частина з яких знаходиться на території Екопарку Осокорки.

Екопарк Осокорки - виняткові можливості для еко-рекреації

Унікальне поєднання заплавних луків, озер і боліт у межах міської території дає підстави для створення великого природного ландшафтного парку, аналогів якому в Україні немає.

Мільйони мешканців міста та області зможуть відвідати ландшафтний парк, що розташований за 20 хвилин від найближчої станції метро.

Нові перспективи для розвитку внутрішнього та міжнародного еко-туризму: спостереження за птахами, каякінг, тематичні екскурсії, різні види активного відпочинку (піші прогулянки, пробіжки, плавання тощо).

Прекрасне місце для навчання і практики студентів-екологів.

Спостереження за птахами (Bird-Watching Tourism)

Заплави, озера та болота є місцями скупчення багатьох видів птахів.

Цей вид туризму приносить багатомільйонні прибутки у бюджети різних держав, у тому числі спонукаючи до розвитку багатьох сумісних промислових і туристичних галузей.

Спостереження за птахами як вид активного інтелектуального туризму набуває великої популярності і в Україні.

Доріжки для бігу, еко-стежки та вело-маршрути

Унікальні еко-стежки, прокладені вздовж озер і боліт через квітучі заплавні луки (за 20 хвилин від міста).

Численні маршрути будь-якої довжини через ліс, луки і вздовж озер.

Спокійне місце для прогулянок на конях.

Багато простору для запуску авіамоделей і «повітряних зміїв».

Грибний ліс.

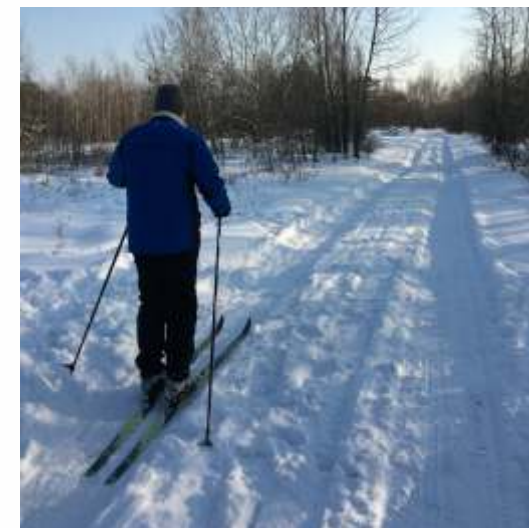
Бігові лижі взимку.

Вело-маршрути різної протяжності, що оминають населені пункти.

Численні безпечні і різноманітні маршрути для всієї сім'ї для походу вихідного дня.

Мальовничі краєвиди.

Близькість і доступність.

Каяки і SUP-дошки

Неймовірні протяжні маршрути комплексом озер і проток, пов'язаних із Дніпром.

Відсутність великих хвиль, течій і катерів роблять маршрути безпечними.

Унікальні можливості для водного туризму з маршрутами від річки Дніпро через канали до озер Небреж, Тягле, Мартишів, Святище.

Екопарк Осокорки — ідеальне місце для активної рекреації на воді!

Пляжний відпочинок і гаївки

Великі чисті озера

Піщані пляжі

Протяжна берегова лінія

Зручні підходи до води

Тінь від дерев

Близькість і доступність

Здоров'я

Дослідження* доводять, що наявність зеленої зони в радіусі 2км знижує поширення:

- серцево-судинних
- опорно-рухових
- дихальних захворювань і особливо тривожних розладів психіки і депресій!

* <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/19833605/>

Екопарк Осокорки = здоров'я людей!

Проти забудови цієї місцини місцеві мешканці виступають вже десятиріччя.

У 2015 році в рамках програми електронної демократії була створена Петиція 713 «Ландшафтний парк замість забудови», яка набрала необхідну кількість голосів (11000). У 2016 році Петиція отримала статус «до реалізації».

Однак, це не змінило а ні намір забудовників, а ні відношення до цього питання влади міста.

Для захисту інтересів громади, на виконання вимог Петиції 713 у 2017 році була створена громадська організація «Екопарк Осокорки».

В 2018 році в рамках «дорожньої карти» Петиції **ми розробили Концепцію розвитку території Екопарку Осокорки** і представили її на розгляд у відповідні департаменти КМДА і голові міської Ради, у районну Раду. Також презентували її мешканцям міста.

У 2019 році **за ініціативою ГО «Екопарк Осокорки» і за підтримки Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів, рішеннями Київської міської ради**

- від 11.04.2019 р. № 522/7178 «Про оголошення природної території заказником місцевого значення «Осокорківські луки» і
- від 12.11.2019 р. № 40/7613 «Про оголошення природної території заказником місцевого значення «Озеро Тягле» частині території, яка входить в межі запланованого Екопарку, надано статус заказників місцевого значення.

Загальна частина площі, що отримала статус заказника місцевого значення — 285 га (з них близько 140 га – це водне дзеркало озера Тягле і проток).

У 2020 році за ініціативи ГО «Екопарк Осокорки» і за підтримки міжнародного фонду «Відродження»:

- **науковцями Національної академії наук України були проведені дослідження водойм Екопарку.** За результатами цих досліджень надано офіційну «Експертну оцінку сучасного стану біотичного різноманіття (флори судинних рослин та фауни) проєктованого «Екопарку Осокорки» Аналіз екологічного стану водойм».
- **спільно з архітектурно-ландшафтним бюро**, керуючись консультаціями науковців, **ми розробили Концепцію і візуалізацію міського парку**, як частини Екопарку Осокорки (буферна зона між містом і природно-заповідними територіями).
- сучасним, іноваційним рішенням також, на наш погляд, **є створення на території міського парку Екоцентру.** Разом з науковцями, архітекторами, економістами ми розробили **Концепцію будівлі з нульовим екологічним впливом на довкілля і продумали її наповнення.**

Значення водно-болотних угідь і їхнє збереження постає наразі гостро у всіх країнах Європи і Азії. Державам і міським бюджетам доводиться витратити мільярдні кошти, щоб відновити або штучно створити ділянки із водно-болотним ландшафтом у межах мегаполісів з огляду на їхнє величезне значення у питаннях забезпечення міст киснем, очищення повітря і водойм, охолодження повітря тощо.

Концепція міст-гумок (англ. Sponge-City) закладається у засади містобудування сучасних міст. Так лише з 2015 року у Китаї за цим принципом облаштовані шляхом створення і консервації водно-болотних угідь вже понад 46 міст. Цим же шляхом пішли також, наприклад, Австрія і Німеччина.

Будівництво на річкових заплавах заборонено у багатьох високорозвинених країнах.

Міжнародні документи та стратегії розвитку провідних міст світу фокусуються на ущільненні, функціональній трансформації вже існуючої забудови, а не забудові природних територій.

Перевага надається ревіталізації промислових зон, а також протидії «розповзанню» міст, збереженні територій зі значним природним потенціалом.

Забудова цих територій не відповідає принципам sustainability (принципи, що враховують соціально-економічні та екологічні фактори довгострокового розвитку) і протирічить екологічно і соціально збалансованому розвитку Києва.

Які небезпеки загрожують території Екопарку Осокорки?

Генеральний план розвитку міста Києва (Генплан-2025) декларує принцип «збереження та збагачення природних ландшафтів та культурної спадщини».

Одним із опорних елементів стратегії розвитку м. Києва 2025 є «мінімізація впливу розбудови міста на екосистему, збереження зелених насаджень, унікальної екосистеми Києва».

Але у дійсності проєкт Генплану 2025 нехтує принципами сталого розвитку міста, зумовлюючи знищення міських зелених осередків

Зокрема, згідно з проєктом Генплану, передбачена забудова 200 гектарів заплавних луків і боліт на південних Осокорках, що потенційно наражає містян на серйозні екологічні і соціальні загрози.

Які віддалені негативні наслідки для містян, якщо проєкт такого Генплану буде затверджено?

Безповоротне знищення унікальної екосистеми заплавних лук на лівому березі.

Загроза екологічної катастрофи через високу щільність забудови, відсутність паркових зон, аварійний стан міського колектору, побічні наслідки діяльності сміттєспалювального заводу і Бортницької станції аерації тощо.

Втрата ресурсу і можливості для покращення екологічної ситуації в Дарницькому районі.

Нехтування правовими нормами через порушення базових принципів сталого розвитку, задекларованих у концепції Генплану.

Неминучий транспортний колапс на Південному мосту. Вже сьогодні потік автотранспорту вдвічі вищий, аніж передбачалось*

Додаткові потоки автотранспорту збільшать добовий трафік до більш ніж 100 тис. автомобілів, що є критичною межею для пропускної здатності мосту**

Збільшення часу простою у заторах є іще одним фактором, що негативно впливає на екологічну ситуацію в місті.

* <http://bestbridge.net/Eu/yuzhnyi-most.phtml>

** В основі розрахунку середньостатистична пропорція 300 автомобілів на 1000 мешканців, що з огляду на потенційне зростання населення на 150.000 мешканців матиме негативний вплив на екологічну ситуацію (http://genplan.kiev.ua/pres-reliz_star.htm)

Альтернативний шлях розвитку міста

Заповідання існуючих диких природних територій шляхом створення нових ландшафтних парків та екологічних зон для збереження унікальних екосистем і ландшафтів.

Освоєння ділянок, екосистеми яких не вирізняються багатим біорізноманіттям і, відповідно, не мають особливого природоохоронного статусу*

Розвиток міста за рахунок освоєння та санації колишніх промзон, реконструкція та модернізація застарілих житлових будівель або спорудження на їхньому місці нового більш комфортного житла.

* із набранням чинності Угоди про асоціацію з ЄС, для України стали обов'язковими природоохоронні Директиви ЄС, згідно з якими заплавні луки є особливо цінними екосистемами та підлягають першочерговому захисту.

Яким ми бачимо сучасний
ландшафтний парк?

Принципи зонування ландшафтного парку

Зона активного відпочинку:

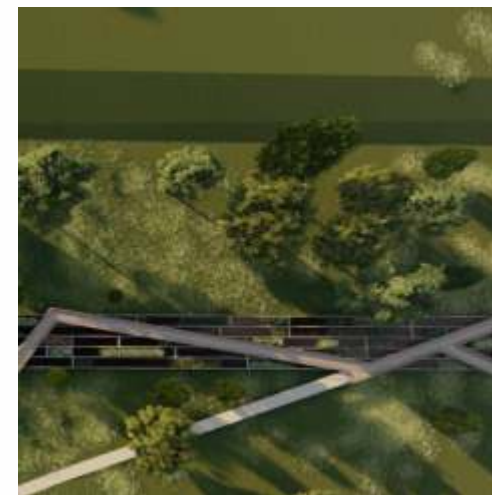
класичний міський парк з набережними і зонами активного відпочинку вздовж північних та східних берегів озер Небреж, Тягле, Мартишів – в частині, яка вже зазнала значного антропогенного впливу;

Зона обмеженої та організованої рекреації та екскурсій:

станції спостереження за птахами, еко-стежки, бігові і велосипедні доріжки тощо;

Заповідна ландшафтна зона:

найбільш цінні, заболочені та важкодоступні ділянки, мають обмежений доступ задля збереження і відтворення екосистеми та охорони рідкісних видів рослин і тварин.

Приклад облаштування прибережної смуги на озерах

Приклади облаштування еко-стежок

**У Києва ж ще є можливість
уникнути величезних
інвестицій у майбутньому
шляхом збереження тих
водно-болотних угідь,
які ще залишилися
на ділянці
Екопарку Осокорки.**

Як можуть дикі болота і луки сусідити з великим містом?

Позитивний світовий досвід

*На фото: Hong Kong Wetland Park - великий водно-болотний ландшафтний парк, що межує із багатопверховою міською забудовою.

Дорожня карта до виконання вимог Петиції №713:

оголошення природної території орієнтовною площею 120 га заказником місцевого значення;

збереження за територією загальною площею 90 га, в межах якої знаходиться озеро Небреж, статусу зеленої зони загального користування;

створення на території орієнтовною площею 10 га парку «Міжозерний», як першої черги міського парку Екопарку «Осокорки».

Наступні кроки до створення Екопарку Осокорки

Міська рада має прийняти рішення, що передбачають:

Внесення змін до Генплану, які унеможливлять забудову на південь від вулиці Колекторна.

Зміну цільового призначення відведених під забудову земельних ділянок. Надання їм статусу земель водного і природно-заповідного фонду, а також статусу земель природоохоронного, рекреаційного та історико-культурного призначення.

Створення на цій території природного (регіонального) ландшафтного парку, частиною якого буде перший в Україні водно-болотний парк і один із небагатьох у Європі у межах населеного пункту.

Створення на за території загальною площею 90 га, в межах якої знаходиться озеро Небреж, повноцінного міського парку екологічного спрямування.

Створення Екоцентру на території міського парку, як ідейного ядра, центру адміністративного управління і джерела фінансування створення і утримання всього комплексу Екопарку Осокорки.

Нам є що оберігати!

Територія з живописним природним ландшафтом та великим рекреаційним потенціалом.

Заплавні луки і болота з самобутнім і розмаїтим рослинним світом.

Багата орнітофауна (майже 30% всього видового різноманіття України)

eo.org.ua

[facebook.com/ecoparkosokorky/](https://www.facebook.com/ecoparkosokorky/)

[facebook.com/groups/OsokorkyWetlandPark/](https://www.facebook.com/groups/OsokorkyWetlandPark/)

[instagram.com/ecopark_osokorky/](https://www.instagram.com/ecopark_osokorky/)

[youtube.com/channel/UCG6zQK7bFvCUV3tgsT18ajg/](https://www.youtube.com/channel/UCG6zQK7bFvCUV3tgsT18ajg/)

Джерела графічних матеріалів:

фото птахів: Facebook-спільнота “Birdwaching Ukraine” <https://www.facebook.com/groups/birdwaching.ua/>

Фото квітів, рослин, панорамні фото території парку - Igor Noga

Приклади облаштування паркової зони: <http://www.archdaily.com/>

Інші графічні матеріали: з відкритого доступу в мережі інтернет.

Фото каякерів на воді - Микола Степанець